

בעקבות התמרון

סיכומים

ראשונים

אלוף י. רבין

בטרם אגש להעיר הערותי לגבי לקחי תרגיל העוצבות הנני מוצא לנחוץ לציין מספר נקודות הקשורות במצב הצבאי באיזורנו; בלעדי כך יקשה להבין מדוע קויים התרגיל במסגרתו זו דוקא; ובמיוחד, מה היו המטרות העיקריות שהביאו לעריכתו.

תחילה ההתפתחויות הצבאיות בקע"מ ערב מבצע "קדש", את"כ מבצע "קדש" עצמו ותור צאותיו, הבליטו מספר נושאים שהבנתם הנכונה הנה המפתח לפתרונות צבאיים נכונים בעתיד.

אעמוד רק על אותם הנושאים אשר שימשו רקע לתרגיל העוצבות.

הראשון והעיקרי שבהם הוא הבלטת חשיבותו של גורם הזמן. ביתר-דיוק, ניתן לומר שבמלחמה עתידה, אם תכפה עלינו, תהיה נודעת חשיבות מכרעת ליכולתנו להגיע להכרעה תם המהירה, ככל-האפשר, של הכוחות התוקפים ולהשגת היעדים שיהיה צורך להשיגם. אין בכונתי לפרט הסיבות לחשיבות גורם הזמן, ואסתפק בעצם ציון החשיבות המכרעת הנודעת לגורם זה בכל מלחמה עתידה בכלל — ומלחמה במזה"ת בפרט.

הלקח השני קשור בתמורה היסודית שעברה על כוחות-היבשה של קע"מ במיוחד, אך גם של מדינות ערב האחרות, ולו בקנה-מידה מצומצם יותר. הננו עדים לעובדה שצבאות אלה הולכים ונבנים יותר-יותר כך שהשריון והכוחות-הממונעים הופכים להיות היסוד המכריע

והעיקרי בהם. דהיינו, הרכב כוחות-היבשה הופך להיות בנוי באופן כזה שאת עיקר עצמתו מהווה עוצבות-השריון, שבמרכזן ניצבים הטנקים אשר הנם מלווים בחיל-רגלים-משורין, מסתייעים בארטילריה-מתניעת ובפלסים-משוריינים, ומתוחזקים על-ידי מערכת אספקה ותחזוקה ממונעת, הנעה ברכב רב-מינוע. יתר-על-כן, מסתמנת מגמה ברורה בהשפעת הדוקטרינה וההדרכה הסובייטיות — לרכז השריון ולהפעילו כאגרוף גדול אחד. לפיכך עדים אנו לפיתוח הדרגתי של העוצבות בקע"מ מחטיבות-שריון לדי-ביזיות-שריון, ויתכן — אף להקמת קורפוס משורין וממוכן, אשר ישמש ככוח-ההלם העיקרי של צבא-קע"מ. כמובן שפיתוח העוצבות נעשה במקביל לריבוי מספר הטנקים בצבא קע"מ. היום אין אנו מונים מספר הטנקים של קע"מ בעשרות, אלא במאות. מן הראוי להזכיר שעוצבות-שריון אלה מצוידות בטנקים מטיפוסים סובייטיים משוכללים, המיוצרים בארצות שבהשפעת ברה"מ — כמו ה-T-34 בעל התותח 85 מ"מ, ה-T-54 וה"סטאלין" דגם-3. צירוף שתי עובדות עיקריות אלה — ההכרח להשיג ההכרעה במהירות, והעובדה שההכרעה בתחום כוחות-היבשה תושג רק לאחר הכרעת כוחות-השריון של הצד השני — היו ממנו, כמובן, מסקנות — והן השתקפו, במידה גוברת והולכת, בארגונם, אימונם ודרכי תפעולם של הכוחות שלנו אשר צריכים ליטול חלק בהכרעת שריון האויב — ובמיוחד על העוצבות ה-משורינות. בעיתן המרכזית של עוצבות-השריון תהיה כיצד להגיע למגע מהיר ומכריע עם עוצבת-השריון העיקרית של האויב, ואיך להביא לידי כך שהתנגשות או התנגשויות ה-שריון העיקריות תיערכנה באופן כזה שאנו נהיה המכתיבים את מהלכי הקרב.

הן צה"ל והן צבאות ערב חסרים נסיון מבצעי של קרבות שריון-בשריון בקנה-מידה כפי שקרבות כאלה צפויים עתה, ובודאי בעתיד, עקב גידול עצמת השריון בקע"מ ובישראל. במלחמת-השחרור לא היו בכלל קרבות שריון-בשריון בהם נטלו חלק טנקים; וגם במלחמת-סיני מספר קרבות השריון-בשריון והיקפם היו מצומצמים ביותר. לפיכך החליט המטה-הכללי לקיים תרגיל אשר תפקידו יהיה למלא החסר בנסיון בתחום ההפעלה, בקנה-מידה גדול, של

רמות אלה תושגנה.

אתרכו בדברי רק בלקח אחד — והוא קצב פעולת השריון. קצב פעולת העיקרי הן להשגת ההכרעה המהירה בלחימה בכללה והן ביצירת התנאים הנוחים ביותר להכרעת שריון האויב בקרב שריון בשריון. שתי נקודות החיוניות ביותר שהזכרתיו כרקע להצגת הדברים.

קצב פעולת השריון מורכב משלושה מרכיבים. הראשון הוא היכולת הטכנית האוביקטיבית הגלומה באמצעי-הלחימה של השריון. כונתי בראש-וראשונה לטנק, לנושא-הגייסות המשורין, לתותח-המתנייע — ולאחר-מכן לניידות כלי-התובלה של הדרג הלוגיסטי. ברור, שככל שהטנק, וכן הכלים האחרים, יהיו בעלי מהירות גבוהה, כושר-מעבר טוב ויכולת לתנוע ממושכת ללא תדלוק נוסף — תינתן אפשרות רבה-יותר להחשת קצב פעולת השריון. המרכיב השני הוא רמת המפעילים והמתחזקים של כלי רכב-התובלה ורכב-הקרב-המשורין. ככל שרמתם הכוללת תהיה טובה יותר, ויכולו למצות מלוא היכולת האוביקטיבית של הכלים

מספר עוצבות-שריון — ובתחום הסיוע הרמובח, הקשור בהפעלתן כ"אגרון" אחד, ב"שליטה אחת ולהשגת משימה-טקטית אחת, כשעליהן להתמודד באותו אויב מבין צבאות ערב אשר הוא שסיגל לעצמו הדוקטרינה הסובייטית, בה מהווה קרב השריון-בשריון בקנה-מידה גדול את גולת-הכותרת.

מן האמור-לעיל יובן ממילא כי לא רק בהיקפו היה התרגיל שונה מתרגילי צה"ל בשנים האחרונות, אלא, אף במהותו. לא היה זה תרגיל הבא ללמד את העוצבות והיחידות המתורגלות בו לקחים מסוימים, היה זה תמרון הבא לתת למטה-הכללי תמונה של רמת-ההישגים והכושר של העוצבות המתורגלות, במסיבות המוגדרות מבחינת דרך התפעול כלפי האויב הפועל בשיטה מוגדרת ומסוימת. מכאן, שסיכום תרגיל העוצבות צריך לומר לנו האם הסטנדרטים והכושר אשר נתגלו ביחידות והעוצבות השונות שנטלו חלק בתרגיל, הנם מספיקים ועונים על הצרכים המקצועיים; ובמידה ויימצאו תחומים אשר בהם טרם הושגו הרמות הנדרשות — מה יש לשפר, וכיצד, כדי ש-

כוחות קרקע ואויר — ואבק...

זו לא היתה נחלת ה"סדירים". בלבד. יחידות-השריון מן המילואים לא נפלו מחבריהם ה"סדירים, והוכיחו עד כמה יסודי היה האימון שניתן להן בעת שהות אנשיהן בשירות סדיר — ועד כמה השכלה תכנית-האימונים לשמור על כושרם ורמתם.

העובדה שעוצבת-שריון חצתה בדרך-שאינה-דרך הרבה יותר ממאה ק"מ תוך לא הרבה יותר מיממה אחת, בתוכן שעות-חשיכה לא-מעטות שלא ניתן לנוע בהן, ביצעה מספר קרבות חטיבתיים וגדודיים והגיעה למטרה עם כל שריינה — הנה הישג הראוי לשבח. אין כל ספק שהדגש הרב המושם, באימון צותי רכב-הקרב-המשוריין בגייסות-השריון, על שיפור רמת הפרט והגברת הידע הטכני נתנו פריים בתרגיל זה.

באשר לתחום השלישי, הקשור בנוהל-קרב, הרי הוכח שהתורה הקיימת הנה טובה, כי כל אותם מפקדים שנהגו לפיה הביאו לידי כך שכוחותיהם נעו מהר יותר, ונכנסו לקרב מהר יותר. אך אני סבור שבאן ניתן עוד לשכלל ולשפר הרבה, וכתוצאה מכך להחיש קצב פעור לת השריון אף לעומת מה שהושג. יצוין כי התנאי העיקרי לקצב מהיר של פעולת שריון הוא יכולת המפקדים ומפקדות לבצע תוך-כדי תנועה איסוף ידיעות ועיבודן, תכנון, ו-הוצאת פקודות לאיגודי כוחות. ברגע שביצוע אחת או אחדות מפעולות אלו יחייב שהיה — לא ניתן יהיה למצות מעוצבת-השריון את מלוא אפשרויותיה.

ראינו פעם או פעמים בתרגיל זה כיצד מפקד, שהשלים משימה אחת, לא הניע כוחותיו מיד לקראת יעד חדש עוד בטרם השלים תכנונו המפורט לכך כיצד יתקפנו ויכבשנו. לפיכך השלימו הכוחות משימתן הראשונה לפני שהיה להם ברור להיכן, וכיצד, ינועו לקראת משימתם הבאה. בשריון פירוש של מצב מעין-זה הנו איבוד זמן יקר ובזבז אותה עצמה רבה הגנוזה בשריון.

ניהול קרב-שריון שונה בקצבו מניהול כל קרב אחר; לפיכך שיטת ניהול מוכרחה להיות שונה מזו של ניהול הקרב-הרגלי. יש הכרה במתן עצמאות רבה-יותר למפקדי-המשנה, כדי שיוכלו לנצל ההזדמנויות הרבות — אך ה-

המצויים בידם, יוחש קצב פעולת השריון. ה-מרכיב השלישי אינו קשור בכלים, ואף לא ב-אלה המופקדים על מיצוי כושר-תנועתם של הכלים, אלא במערכת-הפיקוד המופקדת על התכנון והביצוע של הנעת הכוחות והכנסתם היעילה לקרב. כוגתי לכל אותה מסכת-נוהלים הקרויה בקיצור בפינו "נוהל-קרב", אשר תפ-קידה להבטיח כי איסוף ידיעות, תזוזה ו-כניסה לקרב יתבצעו באופן המהיר והטוב ביותר. במכוון התעלמתי מכל אותם מרכיבים המשפיעים על קצב פעולת השריון שהנם פועל-יוצא ישיר של הקרב עצמו, ומחשפעתם על המפקד והלוחם; וזאת משום שנושא זה אינו ניתן לבחינה בתרגיל ותמרון.

השאלה הראשונה אשר אנסה לתת עליה תשובה היא איך עמד השריון שלנו במבחן קצב-פעולתו שנעשה בתרגיל העוצבות.

באשר לתחום הראשון הנ"ל, הרי את כלל צה"ל הפתיעו טנקי "שרמן", ובמיוחד טנק AMX, בכושר-המעבר הטוב שלהם. אם גם יכולת של טנקים אלה היתה ידועה זה זמן רב לאנשי השריון, הרי התרגיל חזר והבליט לפני מרבית סגל-הפיקוד של צה"ל את כושרו זה של השריון. אמנם, רבים מקצונת צה"ל חזו בעבר בהצגות כושר-המעבר של שריון, אך אין תנועת עוצבות, ובתוכן עוצבות-מילואים בהרכבן המלחמתי, כתנועת טנקים בודדים בהצגות. מכל מקום, אין ספק ששילוב טנקים חדישים במערך הטנקים הותיקים-ביותר שלנו יביא לידי הגברה נוספת בכושר-התנועה — מבחינת מהירות תנו-עת הטנקים, וכך-שר-המעבר שלהם.

באשר לתחום השני, הקשור ביכולת מיצוי הנתונים האובייקטיביים של רכב-הקרב-המשוריין ורכב-התובלה הגלגלי, דומני שהובלטו הישגים הראויים לכל שבה וציון אשר ניתנים-להאמר. אין כל ספק שגייסות-השריון הצליחו בשנים ה-אחרונות לשפר במידה ניכרת יכולת הנהגים וצותי רכב-הקרב-המשוריין, למצות כמעט מלוא היכולת האובייקטיבית של רכב-קרב זה; ואולי, לעתים, אף יותר מכך. כל מי שראה באיזה דרכים נעו שדרות הטנקים, חיל-הרגלים-המשורין והתותחנים-המתנייעים, וכן דרגי תח-זוקתם, לא יכול היה שלא להתפעל מרמת הנהיגה, השליטה בכלי, הטיפול המתמיד בכלי והיכולת להחזירו במהירות לכשירותו. יכולת

חולפות מהרה — אשר מתגלות בקרב. מפקדי־השריון חייבים לפעול בשיטה המגדירה להם משימות, יעדים, והזמנים שבהם יש להגיע עדיהם, תחיתת-גזרות וקביעת שיטה-כללית כי צד יש לנהל הקרב. כל חינוכו של מפקד-השריון צריך להיות כזה שיהיה מפקד יום ודינמי, ותלוי-פחות במפקד הממונה עליו בקביעת שיטת-פעולתו. נהפוך: הלחץ להחשת הקצב, והדרבון לכניסה מהירה — אך מסודרת ויעילה — לקרב, צריכים לבוא באופן מתמיד מלמעלה כלפי מטה.

בסכמי נושא זה, משוכנע הנגי שהגענו לקצב מהיר של פעולת שריון — אך ניתן לשפרו. כדי לשפרו יש להקפיד על ביצוע כל הפעולות תוך-כדי תנועה, ועל חינוך המפקדים בשריון ליתר יומה לניצול ההזדמנויות-החולפות בשדה-הקרב במהירות, עלידי שיטת-פיקוד המטילה משימות, תוחמת גזרות ומנחה באשר לשיטת הלחימה.

בשריון, הוא ביצוע ללא-שהיות והשהיות של השלב האחרון של הקרב — קרי 3000—5000 מטר האחרונים. יתרונו של השריון שהוא יכול להיערך, ואף לבצע איגוד-מחדש של כוחותיו, במהירות ומחוץ לטווח-הפגיעה של אש-אויב יעילה; ולעתים קרובות — אף מחוץ לטווח התצפית, ולאחר-מכן יש ביכולתו להיכנס לטווח-המגע כשהוא ערוך בהתאם לתכנית, ולבצע התקפה ללא-שהיות. לעומת זאת, הרי עצירת ההתקפה ושהיה במקום, בטווח-המגע, הופכות את השריון מעצמה-ניידת למטרת ניחת, הנוחה ביותר לפגיעה ולחיסול. לפיכך יש להשלים האיגוד והתכנון בעומק המערה, ומחוץ לטווח-הפגיעה של האויב — ולבצע ה-התקפה בטווח-המגע במהירות וללא שהיות ושהיות.

עמדת, בצורה מצומצמת ביותר, על לקח אחד בלבד מתרגיל העוצבות, אך רבים הם הלקחים מתרגיל זה, אשר יתרום רבות ל-שכלולה ושיפורה של תורת לוחמת-השריון ב-צה"ל. תרגיל זה המחיש, ולו גם ללא לחימה-ממש, נושאים רבים אשר אין בעת שלום דרך אחת ללמדם.

מקובל על כולנו, ומוסכם, כי את תנאיו של תרגיל-עם-גייסות יש לעשות ריאליסטיים ומציאותיים ככל-הניתן. אך האמנם הדרישות לרמות-ההישג בתרגילים כאלה צריכות להיקבע בהתאם לאותם הישגים-בפועל, העלולים להיות מנת-חלקה של יחידה או עוצבה הפועלת בתנאי-מלחמה ממש? סבורני כי לא, אם, למשל, נדבר על הישגיה-המסע וקצב התנועה-המבצעית של עוצבה ממונעת או משוריינת — הרי לא נכון יהיה להסתפק לגביה, במסגרת תרגיל או תמרון, בתביעות המקבילות להישג הממוצע, או אף המכסימלי הידוע לנו עד כה, מפועלם של צבאות שונים בשעת מבצעי-מלחמה. וזאת משתי סיבות. קודם-כל, אין לדעת האם באותם תנאים מסוימים בהם נצטרך לפעול בהזדמנות זו או אחרת — ולעומת התנאים המסוימים בהם פעלו בעבר אחרים, או אף אנו-עצמנו — לא תימצא האפשרות להעלות ולהגדיל את ההישג, וכבר משום כך אין בהבאת דוגמאות היסטוריות שונות משום ראייה לגבי הנידון, ושנית — עצם מסגרות-המציאות של תרגילים מזה, ושל מלחמה מזה, הן כה שונות, ובמקרה הראשון נעדרים גורמי-חיכוך, הכבדות, ושיקולים רחבים-יותר כה רבים, עד שאם נעמיד את התביעות אל עצמנו במסגרת תמרון על אותן רמות-ביצועים-בפועל המשקפות כבר את המגבלות הנ"ל של תנאי-המלחמה — הרי יהיה כזה משום הנמכת הדרישה כלפי יכולת-ההישג אשר תתכן בתנאי תמרון ותרגיל.

מקובל על כולנו, ומוסכם, כי את תנאיו של תרגיל-עם-גייסות יש לעשות ריאליסטיים ומציאותיים ככל-הניתן. אך האמנם הדרישות לרמות-ההישג בתרגילים כאלה צריכות להיקבע בהתאם לאותם הישגים-בפועל, העלולים להיות מנת-חלקה של יחידה או עוצבה הפועלת בתנאי-מלחמה ממש? סבורני כי לא, אם, למשל, נדבר על הישגיה-המסע וקצב התנועה-המבצעית של עוצבה ממונעת או משוריינת — הרי לא נכון יהיה להסתפק לגביה, במסגרת תרגיל או תמרון, בתביעות המקבילות להישג הממוצע, או אף המכסימלי הידוע לנו עד כה, מפועלם של צבאות שונים בשעת מבצעי-מלחמה. וזאת משתי סיבות. קודם-כל, אין לדעת האם באותם תנאים מסוימים בהם נצטרך לפעול בהזדמנות זו או אחרת — ולעומת התנאים המסוימים בהם פעלו בעבר אחרים, או אף אנו-עצמנו — לא תימצא האפשרות להעלות ולהגדיל את ההישג, וכבר משום כך אין בהבאת דוגמאות היסטוריות שונות משום ראייה לגבי הנידון, ושנית — עצם מסגרות-המציאות של תרגילים מזה, ושל מלחמה מזה, הן כה שונות, ובמקרה הראשון נעדרים גורמי-חיכוך, הכבדות, ושיקולים רחבים-יותר כה רבים, עד שאם נעמיד את התביעות אל עצמנו במסגרת תמרון על אותן רמות-ביצועים-בפועל המשקפות כבר את המגבלות הנ"ל של תנאי-המלחמה — הרי יהיה כזה משום הנמכת הדרישה כלפי יכולת-ההישג אשר תתכן בתנאי תמרון ותרגיל.

אלוף יצחק רבין

מתוך דברים בשיחת-סיכום